

Marianne Vikanes & Susann Steinvik

Abstract

The relationships to the people around us strongly influence our development and contributes to shaping the adults we eventually become. In this article, we explore how the relationships within a young person's microsystem are of great importance. Through a qualitative inquiry and the narratives of a young woman, telling us about her life, we seek to understand the impact these relationships have had on her. The data, extracted from this study, has been examined utilizing the theories of Bronfenbrenner and Maslow as a framework. With their holistic perspective, we illuminate the different levels of vulnerability by considering the subject's continuous interaction with the environment. In conclusion, this article exemplifies how the presence of several negative relationships with regard to family and romantic interests can pose a considerable, cumulative risk of marginalizing and jeopardizing a young person.

Keywords

Microsystem, negative relationships, vulnerability, environment, Maslow, Bronfenbrenner, holistic perspective, risk of marginalization.

Sammendrag

Relasjoner påvirker i stor grad vår utvikling og definerer hvem vi er gjennom hele livsløpet. I vår artikkel vil vi utforske hvordan unges mikrosystemiske relasjonsforhold, er av stor betydning. I denne kvalitative studien er det benyttet en indirekte tilnærming, der narrativene til en ung kvinne legger grunnlaget for å søke en forståelse for hvilken innvirkning relasjonsforholdene hennes har hatt for hennes utvikling. Bronfenbrenner og Maslow sine teorier legger grunnlaget for å forstå disse funnene. Med deres helhetlige perspektiv, belyser vi de ulike nivåene av sårbarhet ved å ta høyde for individets kontinuerlige interaksjon med miljøet. Konkluderende, er denne artikkelen en eksemplifisering av hvordan tilstedeværelsen av flere, negative relasjoner til både familiemedlemmer og en tidligere kjæreste kan utgjøre en betraktelig kumulativ risiko for sårbarhet og marginalisering.

Nøkkelord

Mikrosystem, negative relasjoner, sårbarhet, miljø, Maslow, Bronfenbrenner, helhetlig perspektiv, risiko for marginalisering

Introduksjon

Kunnskap om barn og unges sårbarhet og marginalisering har betydning i arbeidet om å skape og iverksette hensiktsmessige helsebringende tiltak. I dagens samfunn er det blitt et større fokus på de risikofaktorer og trusler barn utsettes for, da forskning har vist en nær sammenheng til psykiske problemer. Det har derfor vært betydningsfullt å synliggjøre disse risikoforholdene og truslene i samfunnet, med den hensikt å redusere risikoen for en negativ psykososial utvikling (Borge, 2018, s. 35). Å forstå barn og unges sårbarhet innebærer et helhetlig perspektiv, samt samspillet mellom ulike faktorer og forhold. Både risiko- og beskyttelsesfaktorer er å finne på de ulike nivåene både ved individet, relasjoner, samfunn og struktur (Regjeringen.no, 2015). Artikkelen er avgrenset til å omhandle de relasjoner på mikronivå som kan utgjøre en risiko for barn og ungdom sin helse.

Citation

Vikanes, M. and Steinvik, S. (2020) 'Relasjoner som mulig risikofaktor', *The Journal of Youth Voices in Education: Methods Theory Practice*, 2(1), pp. 10-17.

Artikkelen bygger på en kvalitativ studie, der metoden er et forskningsintervju med indirekte tilnærming (Moshuus og Eide, 2016). Et intervju med indirekte tilnærming kan ligne en narrativ tilnærming, ved at det åpnes opp for å få frem informantens subjektive opplevelse av sine livserfaringer, og der informanten selv styrer hvilke temaer som vektlegges. Det er samtidig vektlagt at informantens deltakelse i denne studien ikke skal påføre henne unødvendige belastninger eller ubehag. Eksempelvis kommer dette til syne gjennom grundig anonymisering av sensitive opplysninger, slik at det ikke foreligger mulighet for gjenkjenning. I intervjuet som artikkelen baseres på, er det benyttet lydopptak, som senere har blitt transkribert og kodet. Kort tid etter intervju ble det skrevet feltnotat, hvilket beskriver intervjusituasjonen og kontekstuelle elementer som ikke nødvendigvis kan avdekkes av lydopptaket alene.

Sårbare barn og unge

Noen individer får et bedre utfall enn andre som har opplevd et tilsvarende nivå av motgang. Negative erfaringer kan gjøre individet mer sensibelt, eller styrket, med en utrustende effekt for ens evne til positiv respons i senere motgang eller stressfylte erfaringer (Rutter, 2013). Borge (2010), professor i utviklingspsykologi, tar utgangspunkt i at det finnes prosesser som gjør at utviklingen kan nå et tilfredsstillende resultat, til tross for at barn har hatt erfaringer med situasjoner som innebærer en relativt stor risiko for å utvikle problemer eller avvik.

Mestring og motstandsdyktighet er to sentrale termer knyttet til sårbare barn og unge. Borge viser til at utvikling omhandler de prosesser som utspiller seg mellom individ og miljø (Borge, 2018). Michael Rutter (2007) sitt forskningsarbeid kan støtte Borge (2010) sin påstand om utvikling. Han hevder at individet kan være motstandsdyktig ved en gitt faktor eller ett bestemt utfall, men ikke nødvendigvis mot andre. Han har gjort vitenskapelige funn knyttet til individets interaksjon med miljøet (Rutter, 2007). Både Borge og Rutter vurderer dermed utviklingen, som noe mer enn kun personlige trekk ved individet, men også som betinget av interaksjon, eller samspillet med miljøet rundt.

Kilder til mestring og motstandsdyktighet

På bakgrunn av det kontinuerlige samspillet mellom individ og miljø, må barn og unges evne til å håndtere stress og katastrofer, vurderes i et holistisk perspektiv. Rutter (2013) belyser hvor heterogene (uensartet) reaksjonene vil kunne være hos mennesker som er eksponert for et tilsvarende nivå av motgang, og at det dermed er essensielt å lære å se etter de ulike variasjonene hos enkeltindivider. Det er dermed betydningsfullt å kjenne hvilke faktorer som avgjør om den negative erfaringen har en utrustende, eller sensibiliserende effekt for senere motgang eller stressfylte erfaringer. Disse faktorene kan således være av en art som utgjør risiko eller beskyttelse.

Risikofaktorer kan defineres som de faktorer eller forhold som øker sannsynligheten for at den unge utvikler psykiske og/eller sosiale vansker (Kleven, 2006). Beskyttelsesfaktorer er derimot de forhold eller faktorer som demper eller motvirker de risikofaktorene som øker sannsynligheten for at den unge utvikles i en negativ retning (Kvelling, 2018; Borge, 2018, s. 40). Beskyttelsesfaktorene er dermed på mange måter de samme som risikofaktorene, men med motsatt fortegn. Forskning på feltet om risiko, mestring og motstandsdyktighet avdekker at virkningen av én risikofaktor kan være liten, men at når de blir flere, så kan følgende være store for barnets utvikling (Bekkehus, 2012). Ofte er det summen av flere faktorer, og hvordan disse virker på hverandre, som kan forklare individets tilpasning (The Academy of Medical Science Report, 2007; Rutter, 1979).

Tidsskriftet *American Psychologist* publiserte et spesialnummer basert på et longitudinelt studie av 11.09.2001 terrorangrepet (Silver, 2011). Forskningen avdekker den viktige rollen terapeuter og hjelpemannskapet hadde etter en slik traumatiserende hendelse. Rollene bestod i å lære opp venner og pårørende av ofre til å trøste, samt vise støtte. Forskningen viser til at relasjoner kan virke beskyttende på individets utvikling, via vennskap. På lik linje med at negative eller utfordrende

relasjoner kan ha en beskyttende effekt, kan den også utgjøre en risiko for negativ utvikling dersom relasjonen ikke er god (Kleven, 2006). Annen forskning kan også støtte opp om en slik teori, da det fremkommer at familiefaktorer som varme og omsorg kan ha en beskyttende effekt (Bowes, Maughan, Caspi, Moffitt, & Arseneault, 2010). Familieforhold har derfor også stått sentralt i å forstå, så vel som forklare utvikling (Borge, 2010; Bekkhus, 2012).

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Urie Bronfenbrenner hevder at oppvekstmiljø, biologiske faktorer og psykologisk utvikling må sees i en helhetlig sammenheng for å forstå barnets utvikling. Den utviklingsøkologiske modellen viser til hvordan barn og ungdom utvikler seg i samspill med omgivelsene (Imsen, 2014, s.399). For å få et representativt bilde på barnets utvikling, må det også tas høyde for at den unge til enhver tid befinner seg i et nært samspill med sine omgivelser. Av den grunn må en også studere de situasjoner og forhold som barnet står i, som en del av de større sammenhengene de er en del av (Imsen, 2014, s.400).

Den utviklingsøkologiske modellen består av fire konsentriske deler, hvor *personen* er første og innerste del. Deretter finner vi delene i en slik kronologisk rekkefølge; *prosessene*, *kontekstene* og *kronosystemet*. De miljøene som er direkte involvert i personen er på *mikronivå*. Det er det nettverket av relasjoner som individet er en del av, som for eksempel familie, læreren på skolen og deres roller (Imsen, 2014, s. 402-403).

Ved innerste del *Personen*, inngår kognitive, følelsesmessige, biologiske og atferdsmessige egenskaper, det vil si genetiske forutsetninger personen har. Del nummer to er *prosessene* som omhandler den tette nærheten mellom de ulike kontekstene som personen befinner seg i, og personen selv. Dette innbefatter de nære relasjonene som barnet, gjennom oppveksten, deltar i. Disse vil endres sammen med alderen og de vil etter hvert som flere relasjoner etableres, bli mer og mer komplekse. Dette er fundamentet for en gradvis utvikling av selvstendighet. Som den tredje delen av teorien er alle *kontekstene*. Disse står i forbindelse med hverandre, og kan systematiseres i nivåer som personen står i samspill med. Den siste og fjerde delen er den Bronfenbrenner kaller for kronosystemet, som betyr *tid*. Interaksjonene må skje regelmessig og over tid, for å ha betydning for utviklingen (Imsen, 2014, s. 400-401; Bronfenbrenner, 1979, s. 3).

Maslows behovspyramide

I likhet med Bronfenbrenner har også Abraham Maslow utviklet en teori om menneskers atferd. Maslows teori tar utgangspunktet i humanistisk psykologi og omhandler motivasjon. Maslows behovsteori skaper en sammenhengende bakgrunn til å forklare de grunnleggende fellestrekkene ved menneskers atferd (Kaufmann & Kaufmann, 2009, s. 25). Alle behov er vurdert ut ifra refleksjon, vurdering og realisme i forhold til den ytre verden, da vi må ta i betraktning at det er behovene som styrer mennesket direkte. Mennesket er et søkende vesen som alltid vil søke om noe mer. Hva det søker etter vil være avhengig av hvordan andre behov er tilfredsstillt (Imsen, 2014, s. 304).

Det er fem behov som Maslow hevder er grunnleggende og som ikke burde bli isolert fra hverandre, men sees i en sammenheng. Disse behovene deles inn i to hovedkategorier der den ene gruppen består av *mangelbehov*, som er livsnødvendige betingelser for oss mennesker, og som er nederst i hierarkiet. Den øverste kategorien er *vekstbehov*, og er de behovene som er nødvendige for å opprettholde tilværelsen. Med disse to kategoriene inkluderer Maslow både våre ubevisste behov og vår indre, bevisste selvstendighet (Kaufmann & Kaufmann, 2009, s. 94-95).

Behovene i kronologisk rekkefølge, fra nederst i hierarkiet til toppen, er de fysiologiske, trygghet og sikkerhet, kjærlighet og sosial tilknytning, anerkjennelse og respekt, samt selvrealisering. Alle disse grunnleggende, menneskelige behovene som Maslow løfter frem, er også behov som kan utspille seg i Bronfenbrenner sitt "mikrosystem". Vi har vurdert noen av behovene som mer aktuelle gjennom

informantens subjektive fortellinger, og vil av den grunn avgrense til å hovedsakelig belyse disse. For videre drøfting er det dermed behovene for trygghet og sikkerhet, kjærlighet og sosial tilknytning, samt respekt som vil bli nærmere forklart.

Mangelen på trygghet og sikkerhet er nært knyttet til angstbegrepet om å være redd, samt behovet for sikkerhet og beskyttelse. Dette er forhold som påvirker tilværelsen til individet. Trygghet kan gjenspeile "å unnsnippe ubehag", og for et godt miljø for læring og oppdragelse, er dette en vesentlig forutsetning. *Behovet for kjærlighet og sosial tilknytning* forklares med at mennesket er et sosialt vesen. *Behovet for anerkjennelse og respekt* er knyttet til selvpåfatning, selvvurdering, selvbilde eller selvrespekt, og omhandler menneskets behov for å se seg selv som noe positivt. Det innbefatter også et behov om å "være noe" for andre (Imsen, 2014, s. 306-310).

Maslow poengterer systemets store gyldighetsområde til tross for at det ikke er en universell teori, og hevder videre at det er mer felles for alle mennesker enn det det er forskjellig. Teorien har dog best nytte i å forstå de ulike grunnleggende tilnæringsmåter til oss mennesker (Imsen, 2014, s. 313).

Analyse og drøfting

Som nevnt bygger denne studien på empiri, innhentet ved bruk av et kvalitativt forskningsintervju med en indirekte tilnærming. Informanten som ble intervjuet, er en ung jente som forteller om sine livserfaringer og relasjoner. Vi har valgt å gi henne aliaset Siri. Hun har per dags dato fullført skolegang, og begynt på høyere utdanning. Vi har møtt henne gjennom sin deltakelse i forskningsprosjektet, og hun fortalte oss om sine mange og turbulente relasjoner som vi mener kan gi verdifull innsikt i relasjoners betydning.

Hun forteller om ulike relasjoner i løpet av hennes oppvekst og ungdomsår. Siri presenterer flere relasjonserfaringer på det Bronfenbrenner kaller mikronivå, de miljøene hun er direkte involvert med, som kan forstås som negative og som gjør henne sårbar. Dette begrunner vi med at flere grunnleggende, menneskelige behov kan tolkes som ikke innfridde. I flere av hennes nære relasjonsforhold på mikronivå, finner vi fravær av elementer som trygghet, sikkerhet, kjærlighet, anerkjennelse og respekt. "Jeg følte meg jo veldig sånn tråkka på", forteller Siri når hun snakker om hennes ekskjæreste. " (...) det var mye å forholde seg til på hjemmebane òg liksom." Av datamateriell fra intervjuet fremstår det som utfordrende å snakke om denne tematikken. Hun har vanskeligheter med å formulere setningene sine og sukker ofte når temaet om kjæresten kommer opp som samtaleemne.

Maslow belyser disse forholdene som grunnleggende, menneskelige behov. Med utgangspunkt i at risikofaktorer er de forhold som øker sannsynligheten for at den unge utvikler psykiske og/eller sosiale vansker, kan fraværet av disse menneskelige behovene også være å regne som risikofaktorer. Her vises til både forholdet mellom samtlige familierelasjoner og romantisk forhold.

Trygghet og sikkerhet

Informanten forteller at hun er oppvokst med mor, far og to eldre brødre. Hun forteller om en oppvekst tydelig preget av krangling i hjemmet. Da Siri var liten skilte mor og far seg, og denne perioden var hun mye hos far. Far har så lenge hun kan huske misbrukt alkohol. Han endrer personlighet når han drikker, og kan komme med sårende kommentar rettet mot henne personlig, eksempelvis utseendet. Hun sier "det var jo aldri gøy å være hos pappa" og at "han blir på en måte en helt annen person med en gang han bare drikker litte grann. Og sånn var det jo liksom hver eneste helg."

Relasjonen til en av søsknene har vært og er utfordrende. Etter å ha mistet jobben grunnet rusmisbruk, måtte broren flytte hjem som godt voksen. Siri forteller at på videregående var det flere ganger hun

ble avvist i døren av sin ruspåvirkede bror, og hans daværende kjæreste. Etter at han flyttet hjem ble det vanskeligere å forholde seg til han, for nå kunne hun ikke “bare prøve å glemme det, mens hun håpet på at han klarte å ta vare på seg selv”. Da broren flyttet hjem måtte hun forholde seg til sin ruspåvirkede bror hver dag.

Det kan virke som at alle disse relasjonsforholdene favner Siri sitt behov for trygghet og sikkerhet. Trygghet innbefatter et stabilt og forutsigbart miljø, der en kan motta både emosjonell støtte og tilstedeværelse. At informanten blir møtt med en bror og far som ofte er påvirket av rusmidler, medfører forhold som krangling, avvising, nedbryting av selvtillit og bekymringer. På bakgrunn av disse erfaringene kan det synes som om behovet for at trygghet og sikkerhet har vært delvis fraværende.

I starten på videregående blir Siri kjent med gutten som senere skulle bli hennes kjæreste. Forholdet var allerede turbulent, og han hadde allerede på et tidlig stadium i forholdet manipulert, samt mishandlet henne psykisk. Det hele eskalerte drastisk da en som sto kjæresten nær, foregrep seg på henne. Kjæresten visste ikke hvem han skulle tro på, og etter denne hendelsen gikk den psykiske mishandlingen over til fysisk vold og hun havnet på legevakten ved flere anledninger. Som følge av kjærestens sine manipulerende evner, var han god på å få henne til å føle at dette var hun skyld i selv. Over tid har relasjonen blitt så kompleks at det kan ha virket vanskelig å komme seg ut av. Siri beskriver det hele som en “skikkelig dårlig periode”.

Når hun blir spurt om hvordan alle utfordringene påvirket henne svarer Siri med; “Eh, man blir jo ... man blir jo veldig lei seg da. Man mister jo mye av selvtilliten sin, og eh, ja. Hvertfall siste halvåret så var jeg jo nesten ikke på skolen i det hele tatt.” Siri sier dermed at relasjonene har ført til et ubehag som fikk innvirkning på hennes helse, og utgjør derav selv en delvis begrunnelse for sitt fraværende oppmøte på skolen.

Oppsummerende, kan vi si at Siri har opplevd tillitsbrudd i sine relasjonsforhold både hos kjernefamilie og sin tidligere kjæreste. Isolert fra hverandre har tillitsbruddene hver for seg hatt negative innvirkning på Siri. Opplevelsen av alle disse negative konsekvensene kan derimot, gjennom å ha virket på hverandre, forsterket den negative effekten. Med en slik forsterket negativ effekt, kan en legge til grunn for at behovet for trygghet og sikkerhet heller ikke blir oppfylt. Flere tillitsbrudd på mikronivå kan tolkes å utgjøre en kumulativ risiko, som igjen innebærer større sårbarhet for negativ psykososial utvikling.

Kjærlighet og sosial tilknytning

Manglende daglige samtaler i hjemmet, uforutsigbare og sårende kommentarer under rus, legger et dårlig grunnlag for sosial tilknytning, så vel som å gi en opplevelse av å være verdsatt og elsket. Siri forteller at personlige, negative kommentarer fra far svekket hennes selvtillit og gjorde henne svært trist. Når den sosiale tilknytningen, gjennom kommunikasjon, utgjør en negativ opplevelse for Siri, kan det tyde på en manglende opplevelse av uttrykk for kjærlighet.

Om moren forteller Siri at; “hun vet liksom ikke hva som foregår oppi hodet mitt, og jeg vet ikke hva som foregår oppi hodet hennes.” Også relasjonen mellom mor og Siri preges i liten grad av hensiktsmessig prat om følelser, eller hvordan en har det. Behovet for kjærlighet og sosial tilknytning begrunnes med at mennesket er et sosialt vesen, og derfor kan vi også vurdere den manglende kommunikasjonen som en form for fravær av kjærlighet.

De utfordrende familierelasjonene tatt i betraktning, kan relasjonen til kjæresten derfor potensielt ha vært av stor betydning for Siri, med håp om å få dekke sine behov her. Denne søken om å få oppfylt behovet for kjærlighet, kan komme til syne ved at mye av hennes fokus havnet på kjæresten. Så mye

at karakterene faktisk dalte, slik hun selv forteller. I Siri sin livssituasjon er det flere faktorer som kan indikere en mulighet for at hun blir usikker på sine nære relasjoner.

Anerkjennelse og respekt

Det fremkommer at faren har fått seg ny kjæreste, og Siri uttrykker en opplevelse av at faren nedprioriterer hans egne barn ovenfor kjærestens barn. Siri sier; "jeg synes det bare er rart at han heller har lyst til å feire jul med dem enn det han har lyst til å feire med sine egne barn." Sitatet kan indikere en opplevelse av å ikke bli anerkjent av sin far. Det ikke å oppleve anerkjennelse fra far selv, men at kjærestens barn blir det, kan gi en opplevelse av å ikke bli prioritert eller verdsatt, hvilket innebærer en svekket opplevelse av anerkjennelse og respekt.

Behovet for anerkjennelse innebærer også et behov for "å være av betydning for andre". Som tidligere nevnt har Siri opplevd flere turbulente relasjoner, overgrep og en manipulativ, mishandlende kjæreste. Da ingen av disse faktorene legger grunnlag for en opplevelse av anerkjennelse, er det ikke rart slik informanten sier "at det kan det bli utfordrende å ha et godt selvbilde".

Det samme gjelder da hun ikke ble trodd av kjæresten i å ha blitt utsatt for et overgrep av en som stod han nær. Følelsen av å ikke bli trodd i en slik sentral, traumatisk livshendelse kan overføres til det Maslow beskriver som behovet for anerkjennelse og respekt.

Dersom vi legger til grunn at Bekkhus og Rutter sine påstander om kumulativ risiko stemmer, kan en vurdere informantens flere negative, relasjonserfaringer som en traumatisk og alvorlig art, da de er både mange og negative. I lys av American Psychologist sin publikasjon om betydningen av de nære relasjoners rolle i traumatiske og alvorlige livserfaring, legger vi til grunn at informanten har et behov for troverdighet, respekt og støtte etter overgrepet og hennes ellers utfordrende livssituasjon.

Mangelen på dette virker å ha vært en stor påkjenning for Siri. Av datamateriell fra intervjuet fremstår det som nevnt utfordrende å snakke om denne tematikken. Hun har vanskeligheter med å formulere setningene sine og sukker ofte når temaet om kjæresten kommer opp som samtaleemne. Dette tolkes som en involvering av mange følelser, og at det dermed kan ha vært et behov av stor betydning for henne. Dersom dette stemmer, kan en i lys av Bekkhus og Rutter, legge til grunn at fraværet av dette behovet, potensielt kan utgjøre en større, negativ virkning.

Avsluttende drøfting

I forskningsarbeid er det essensielt å vise til at resultatet ikke kan generaliseres. Alle historier og opplevelser er unike, og når artikkelen baseres på én person sin historie, må dette også være med i betraktningen av forskningsarbeidets resultat. Det bør dermed bemerkes at artikkelens inndeling av funn og drøfting kun er eksemplifiseringer på risikofaktorer ved informantens relasjonserfaringer. Denne inndelingen av behov, betyr ikke at andre behov ikke er av relevans, da de, slik det teoretiske perspektivet hevder, virker på hverandre.

Maslows og Bronfenbrenners perspektiv belyser den store heterogeniteten som råder innenfor feltet risiko og utvikling. Dette innebærer at det foreligger store, individuelle forskjeller basert på de kontekstuelle forholdene, både ved individet og miljøet rundt.

Fravær av flere av de grunnleggende behovene, utgjør forhold av risiko for en sunn utvikling. En risiko på mikronivå, vil også innebære en risiko på de andre nivåene. Som følge av omfanget av antall risikofaktorer involvert, kan en også legge til grunn at risikoen blir kumulativ for informanten, og utgjør derav en betraktelig større risiko. Med dette menes at effekten av de manglende, grunnleggende behovene også kan virke på hverandre, slik Bronfenbrenner hevder. Siri forteller selv at omfanget av antall negative relasjonsforhold gjør hverdagen spesielt slitsom og utfordrende.

Familien og nære relasjoner er ofte å regne som en primærkilde til resiliens. Siden de utfordrende relasjonene i dette tilfellet medfører en motsatt effekt, kan vi legge til grunn at forholdene vil øke sannsynligheten for en negativ innvirkning på selvtillit, psykisk helse og sosial fungering.

Hvordan kan vi ta lærdom av denne studien?

Studien legger til grunn for at det foreligger store individuelle forskjeller. Til tross for den store heterogeniteten, vil funn fra denne studien kunne gi verdifull innsikt om relasjoner som mulig risikofaktorer for helse, sårbarhet og marginalisering. Relasjoner på mikronivå, må også tas med i vurderingen, i arbeidet om å oppnå en helhetlig, dekkende forståelse. På bakgrunn av studiens omfang er det ikke mulig å dekke alle mulige forhold og tilhørende kombinasjoner av risiko. Studien kan dog tilby innsikt på noen av de mange risikofaktorer som kan arte seg i et mangfoldig samfunn.

Til tross for at studien kun belyser noen få risikoforhold, tilegnes det likevel kunnskap om barn og unges sannsynlighet for en negativ psykososial utvikling. Desto flere områder man får innsikt i, er man ett skritt nærmere en forståelse som bidrar til å skape og iverksette hensiktsmessige, helsebringende tiltak.

Den store heterogeniteten belyser dog betydningen av å gi individer varierende støtte avhengig av behov, oppnå de samme muligheter for et rettferdig resultat. Dette vil innebære at også to individer med tilsynelatende tilsvarende bakgrunn, likevel kan kreve forskjellig type og grad av støtte. Studien vil dermed være en oppfordring til å bevisstgjøre og iverksette tiltak på bakgrunn med de store, individuelle forskjellene friskt i minne. For å kunne tilby barn og unge tilstrekkelig og nødvendig støtte, er det avgjørende å møte dem der de er, samt ta høyde for tilhørende, kontekstuelle forhold.

Avslutning

Artikkelen har utforsket relasjoner som mulig risikofaktor, ved å belyse relasjonene opp mot vårt valgte teoretiske perspektiv. Informantens fortelling, legger grunnlaget for vår konklusjon om at tilstedeværelsen av flere, negative relasjonserfaringer til familie og kjæreste over tid, anses å utgjøre en betydelig, kumulativ risiko for en negativ eller usunn psykisk utvikling for informanten.

Litteraturliste

- Academy of Medical Sciences Report. (2007). *Identifying the environmental causes of disease: how should we decide what to believe and when to take action?* London: Academy of Medical Sciences.
- Bekkehus, M. (2012). Familierisiko og atferdsvansker; Årsak og Virkning. *Psykologi i Kommunen*, 2, 3-8.
- Borge, A. (2010). *Resiliens, Risiko og sunn utvikling* (2.utg.). Oslo: Gyldendal forlag.
- Borge, A. (2018). *Resiliens: Risiko og sunn utvikling* (3. utg.). Oslo: Gyldendal forlag.
- Bowes, L., Maughan, B., Caspi, A., Moffitt, T. E., & Arseneault, L. (2010). Families promote emotional and behavioural resilience to bullying: evidence of an environmental effect. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51, 809-817. <http://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2010.02216.x>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of human development: experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Imsen, G. (2014). *Elevens verden*. (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kaufmann, G., & Kaufmann, Astrid. (2009). *Psykologi i organisasjon og ledelse* (4.utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Kleven, K. (2006). *Barn i risiko* (Vol. 2006, Barn i Norge (trykt utg.).Oslo: Voksne for barn.
- Kvello, Ø. (2015). *Barn i Risiko: Skadelige Omsorgssituasjoner*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Regjeringen.no. (2015). *Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/risiko--og-beskyttelsesfaktorer/id2398414/>

- Rutter, M. (1979). Protective factors in children's responses to stress and disadvantage. In M. W. Kent & J. E. Rolf. (Eds.), *Primary prevention of psychopathology: Social competence in children* (Vol. 3). Hanover, Australia: University of New England.
- Rutter, M. (2007). Resilience, competence and coping. *Child Abuse and Neglect*, 31, 205-209.
- Rutter, M. (2013). Annual research review. Resilience - clinical implications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(4), 474-487. <http://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2012.02615.x>
- Silver, R. C. (2011). An introduction to "9/11: Ten years later". *American Psychologist*, 66(6), 427-428. Hentet fra: <https://doi.org/10.1037/a0024804>.